

เสวนา คลังสมอง-คลังปัญญาสยาม (กิจกรรมพิเศษ)

เรื่อง “Thailand in Crisis : วิกฤตประเทศกับบทบาทของมหาวิทยาลัย”

โดย นายกสภามหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศ และ คณะกรรมการบริหารสถาบันคลังสมองของชาติ

วันอังคารที่ 15 กรกฎาคม 2568 เวลา 10.00 - 12.00 น.

ณ ห้องรัตนโกสินทร์ ชั้น 1 โรงแรม เดอะสุโกศล กรุงเทพฯ และ ผ่านระบบ VDO Conference (ZOOM)

ในช่วงเวลาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม และ เทคโนโลยี การเสวนา "Thailand in Crisis" ซึ่งจัดโดยสถาบันคลังสมองของชาติ ได้รวบรวมเสียงสะท้อนของ ผู้นำทางความคิด จากนายกสภามหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศ และ คณะกรรมการบริหารสถาบันคลังสมอง ของชาติ เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ และหาทางออกเชิงระบบ โดยเฉพาะบทบาทของมหาวิทยาลัยใน ฐานะ “คลังสมอง” ที่ไม่เพียงแค่สั่งสมความรู้ แต่ต้องเป็นกลไกสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลง

1. วิกฤตการณ์ที่ประเทศไทยกำลังเผชิญ

ผู้เข้าร่วมเสวนาได้สะท้อนปัญหาและความท้าทายที่ประเทศต้องเผชิญ ครอบคลุมในหลายมิติ ดังนี้

วิกฤตเศรษฐกิจ

- ผลกระทบภายนอก ประเทศไทยกำลังเผชิญกับ “Trump Effect” ซึ่งสร้างแรงกดดันต่อทั้งอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และการเกษตร ประกอบกับกลไกการค้าโลกที่เข้มงวดขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้ประกอบการขนาดเล็ก เหตุการณ์นี้นับเป็นสัญญาณเตือนสำคัญที่บ่งชี้ว่า ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งปรับตัวและแสวงหารูปแบบการค้าใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทโลกที่เปลี่ยนไป
- หนี้สินและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาหนี้ครัวเรือนที่อยู่ในระดับสูงมาก (กว่า 90% ของ GDP) ควบคู่ไปกับหนี้สาธารณะที่ทวีความรุนแรงขึ้น ซึ่งถูกมองว่าเป็น “ระเบิดเวลา” ทางเศรษฐกิจ มาตรการพักหนี้ที่ภาครัฐนำมาใช้ แม้ช่วยบรรเทาภาระชั่วคราว แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาระยะยาวได้
- การเติบโตและขีดความสามารถในการแข่งขัน เศรษฐกิจไทยมีอัตราการเติบโตต่ำกว่าศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ความสามารถในการแข่งขันกลับลดลงเรื่อย ๆ อีกทั้งประเทศไทยยังขาด “เครื่องยนต์หลัก” ที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสถานะที่ดำเนินมายาวนานกว่าทศวรรษ
- ปัญหางบประมาณ การเลือกตั้งที่ล่าช้าได้ส่งผลให้การจัดทำและอนุมัติงบประมาณประจำปี 2567 ไม่สามารถดำเนินการได้ทันเวลา ส่งผลให้ภาครัฐขาดความต่อเนื่องในการใช้จ่ายและการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน อีกทั้งยังสร้างความไม่แน่นอนต่อภาคธุรกิจและการลงทุน ซึ่งนำไปสู่ผลกระทบเชิงลบต่อเศรษฐกิจโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญ
- ห่วงโซ่อุปทานและการค้า ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากความเปราะบางของห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chain) ประกอบกับสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนที่ทวีความรุนแรง ส่งผลให้มีการระบายสินค้าเงินออกสู่ตลาดโลกในปริมาณมาก รวมถึงเข้าสู่ตลาดไทย ซึ่งสร้างแรงกดดันต่อผู้ประกอบการภายในประเทศและกระทบต่อความสามารถในการแข่งขัน
- ภาคการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังคงเผชิญกับความไม่แน่นอนสูง โดยเฉพาะการพึ่งพาสถานที่ท่องเที่ยวที่มีจำนวนน้อยกว่าที่คาดการณ์ ส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวไม่เป็นไปตามเป้าหมาย และกระทบต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโดยรวม

วิกฤตสังคมและคุณภาพชีวิต

- ศรัทธาและจริยธรรม สังคมไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตศรัทธา คุณธรรม และจริยธรรมอย่างชัดเจน ผู้คนจำนวนมากมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ส่งผลให้ค่านิยมด้านความดี ความถูกต้อง และจิตสาธารณะถูกมองว่าเป็นเรื่องล้าสมัย และลดความสำคัญลงในสังคม
- ช่องว่างระหว่างวัย (Generation Gap) ความแตกต่างด้านความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิตระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่ามีแนวโน้มขยายกว้างขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกัน ในหลายมิติ ขณะเดียวกัน คนรุ่นใหม่จำนวนมากเริ่มขาดความศรัทธาและความหวังต่อสถาบันทางการเมือง ระบบเศรษฐกิจ และระบบราชการ
- สังคมสูงวัย อัตราการเจริญพันธุ์ของประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำมาก (1.16 เท่า) ส่งผลให้จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลงอย่างต่อเนื่อง ขณะที่สัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ปรากฏการณ์

ดังกล่าวเปรียบเสมือนระเบิดเวลา ที่อาจสร้างแรงกดดันต่อระบบประกันสังคมและระบบสาธารณสุขของประเทศในระยะยาว

- ความเหลื่อมล้ำ ประชากรวัยทำงานจำนวนมากยังคงมีรายได้ที่ไม่แน่นอนและผันผวน ส่งผลให้ขาดหลักประกันทางการเงินเพียงพอในการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อในระบบ ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การพึ่งพาหนี้นอกระบบ ซึ่งยิ่งซ้ำเติมความเปราะบางทางเศรษฐกิจและขยายช่องว่างความเหลื่อมล้ำในสังคม
- ปัญหาครอบครัว สังคมไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายด้านความมั่นคงของครอบครัว ทั้งปัญหาความรุนแรงภายในครอบครัว ภาวะสุขภาพจิตที่ถดถอย ตลอดจนการเสพติดพฤติกรรมต่าง ๆ รวมถึงการเสพติดเทคโนโลยี ซึ่งล้วนเป็นประเด็นที่น่ากังวลและส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในวงกว้าง
- ค่านิยม ค่านิยมร่วมของสังคมไทยและจิตสาธารณะมีแนวโน้มเสื่อมถอยลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ความรู้สึกผูกพันและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมลดน้อยลง และก่อให้เกิดบรรยากาศของการแยกตัวและความไม่ไว้วางใจในสังคม

วิกฤตทางการเมือง การปกครอง และกฎหมาย

- ความไม่มั่นคงทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ส่งผลให้การกำหนดและดำเนินนโยบายของรัฐบาลความต่อเนื่องและเสถียรภาพ สร้างความไม่มั่นใจทั้งต่อภาคประชาชนและนักลงทุน อีกทั้งยังบั่นทอนความเชื่อมั่นในศักยภาพการบริหารประเทศในระยะยาว
- ระบบราชการที่ล้มเหลว ระบบราชการไทยยังคงประสบปัญหาการโยกย้ายข้าราชการบ่อยครั้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องในการทำงาน ขณะเดียวกัน การบริหารงานที่แยกส่วน (ไซโล) ยังคงฝังรากลึก ทำให้การบูรณาการระหว่างหน่วยงานไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังขาดความโปร่งใสและกลไกตรวจสอบที่เข้มแข็ง ส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมของภาครัฐลดลง
- ระบบความยุติธรรมที่ล้มเหลว กระบวนการยุติธรรมยังคงถูกตั้งข้อกังขาในเรื่องความน่าเชื่อถือ เนื่องจากไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม โดยเฉพาะการไม่สามารถเอาผิดกับผู้มีอำนาจที่กระทำความผิดได้อย่างจริงจัง ปัญหาดังกล่าวบั่นทอนศรัทธาของประชาชนต่อระบบกฎหมายและหลักนิติธรรมของประเทศ
- ความมั่นคงรูปแบบใหม่ ความมั่นคงของประเทศไม่ได้จำกัดอยู่เพียงประเด็นด้านกายภาพหรือการป้องกันประเทศเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงความมั่นคงทางไซเบอร์ ซึ่งมีความเสี่ยงเพิ่มสูงขึ้นจากการพึ่งพาเทคโนโลยีดิจิทัล ตลอดจนความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ชายแดนที่ยังคงเป็นโจทย์ท้าทายสำคัญในการบริหารจัดการด้านความมั่นคงของชาติ
- ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประเทศไทยยังขาดบทบาทเชิงรุกในการเจรจาและการมีส่วนร่วมต่อประเด็นสำคัญในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการจัดการความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเมียนมาและกัมพูชา รวมถึงการปรับตัวต่อท่าทีและนโยบายของมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้ไทยไม่สามารถใช้ศักยภาพทางภูมิรัฐศาสตร์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศได้

วิกฤตสิ่งแวดล้อมและภัยธรรมชาติ

- การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ก่อให้เกิดภัยธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง หนึ่งในนั้น คือปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและทำลายศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคเหนือที่ประสบปัญหาอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง
- การบริหารจัดการน้ำ น้ำถือเป็นทรัพยากรหลักและเส้นเลือดสำคัญของภาคเกษตรกรรม แต่ประเทศไทยยังคงประสบปัญหาการบริหารจัดการน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการจัดสรร การกักเก็บ และการกระจายน้ำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรและความมั่นคงทางอาหารของประเทศ
- มลพิษและสารพิษในแม่น้ำ การทำเหมืองแบบเปิดเริ่มส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในแม่น้ำหลักของประเทศ โดยก่อให้เกิดมลพิษและสารพิษที่เป็นอันตรายต่อทั้งประชาชนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งหากขาดมาตรการควบคุมที่เข้มงวด ย่อมจะบั่นทอนความมั่นคงด้านสุขภาพและทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว
- ภัยพิบัติแผ่นดินไหว ความถี่ในการเกิดแผ่นดินไหวมีแนวโน้มสูงขึ้น แต่การเตรียมการรับมือและงบประมาณที่จัดสรรเพื่อป้องกันและบรรเทาผลกระทบยังไม่เพียงพอ สถานการณ์ดังกล่าวจึงสะท้อนถึงความจำเป็นในการยกระดับแผนการบริหารจัดการภัยพิบัติให้มีความพร้อมและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

วิกฤตด้านเทคโนโลยี

- ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การพัฒนาและการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) กำลังสร้างผลกระทบต่อทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจ หน่วยงานราชการ หรือระบบการศึกษา โดย AI ถือเป็นทั้งโอกาสสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในขณะเดียวกันก็มีความเสี่ยงและผลข้างเคียงที่จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการอย่างรอบคอบและเป็นระบบ
- การวิจัย งานวิจัยจำนวนมากยังไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มหรือต่อยอดไปสู่การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ศักยภาพของระบบการวิจัยและนวัตกรรมของประเทศยังไม่สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเต็มที่
- การศึกษาที่ล้าหลัง ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความไม่มั่นใจของผู้ปกครองต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนของรัฐ ทำให้โรงเรียนนานาชาติได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกัน คุณภาพของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษากลับลดลงอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบการศึกษาที่ต้องได้รับการปฏิรูปอย่างจริงจัง

2. บทบาทของมหาวิทยาลัยในการแก้ไขวิกฤต

ผู้เข้าร่วมเสวนาได้เสนอแนวทางที่มหาวิทยาลัยควรดำเนินการ เพื่อให้สามารถมีบทบาทสำคัญในการรับมือกับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ โดยการนำศักยภาพและจุดแข็งที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- มหาวิทยาลัยไทยเคยมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาวิกฤตของประเทศมาแล้ว เช่น โครงการหนึ่งมหาวิทยาลัย หนึ่งตำบล ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างสูง ทั้งในด้านการยกระดับอาชีพ การสร้างรายได้ ตลอดจนการเสริมสร้างความผูกพันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนในท้องถิ่น
- มหาวิทยาลัยยังคงเป็นหนึ่งในสถาบันหลักที่สังคมให้ความเชื่อมั่นและศรัทธา แตกต่างจากระบบราชการ หรือระบบการเมืองที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าล้มเหลวในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและการแก้ไขปัญหาของประเทศ
- มหาวิทยาลัยประกอบด้วยผู้ใหญ่และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ องค์ความรู้เชิงวิชาการที่สั่งสมไว้ รวมถึงนักศึกษาที่มีพลังและศักยภาพในการเรียนรู้และปรับตัว ซึ่งทั้งหมดนี้ถือเป็นทุนสำคัญที่มหาวิทยาลัยสามารถนำมาใช้ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและขับเคลื่อนสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ควรยุติการทำงานแบบแยกส่วน (Silo) และหันมาเน้นการบูรณาการองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญจากหลากหลายภาควิชาและคณะ เพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงหลายมิติ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Action)
- ควรปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็ว โดยลดขั้นตอนความล่าช้าในการอนุมัติหลักสูตร พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ในรูปแบบ Non-degree ที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนวัยทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการ Reskill, Upskill หรือการสร้างทักษะใหม่ (New Skill) เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน
- ควรพัฒนาอาจารย์ให้เป็น “อาจารย์พันธุ์ใหม่” ที่มีทั้งความรู้เชิงวิชาการและประสบการณ์จากภาคปฏิบัติ โดยทำหน้าที่ไม่เพียงเป็นผู้บรรยาย แต่ยังต้องเป็นโค้ชและที่ปรึกษาให้นักศึกษา เพื่อช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจโลกแห่งความเป็นจริง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม
- การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้ลงพื้นที่เรียนรู้จากชุมชน ทั้งในเขตเมืองและภูมิภาค เพื่อให้ได้สัมผัสกับปัญหาและความเป็นจริงของสังคมโดยตรง กระบวนการดังกล่าวไม่เพียงช่วยให้นักศึกษาเข้าใจปัญหาเชิงโครงสร้างและบริบทท้องถิ่นได้ลึกซึ้งขึ้น แต่ยังเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตและการเติบโตทางปัญญาของนักศึกษาเองด้วย
- การปรับปรุงการบริหารจัดการภายใน มหาวิทยาลัยควรยกระดับระบบการบริหารจัดการให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยนำกลไกการตรวจสอบภายใน (Performance Audit) มาใช้เพื่อประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งวางแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาองค์กร
- วิสัยทัศน์และภาวะผู้นำ สภามหาวิทยาลัยควรกำหนดวิสัยทัศน์ระยะยาวที่ชัดเจน เพื่อเป็นเข็มทิศนำทางในการพัฒนามหาวิทยาลัยและการขับเคลื่อนสังคม โดยมหาวิทยาลัยควรทำหน้าที่เสมือน “ประภาคาร” ที่ส่องสว่างชี้ทิศทางการพัฒนา และเป็น “กระบอกเสียง” ที่สะท้อนปัญหาและข้อเท็จจริงต่อสังคมอย่างตรงไปตรงมา เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแก้ไขและการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์

3. มหาวิทยาลัยกับการสร้างผลกระทบต่อสังคม (Real World Impact)

- มหาวิทยาลัยควรยกระดับบทบาทให้เป็น มหาวิทยาลัยของสังคม (University of Society) โดยการลงลึกเพื่อมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของสังคมอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งเปิดกว้างในการเชิญ

ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิจากต่างประเทศ มาช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้และสนับสนุนการพัฒนาทางวิชาการและเชิงปฏิบัติ

- การสร้างคนที่มีคุณภาพและมี Character นอกจากภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานแล้ว มหาวิทยาลัยยังควรให้ความสำคัญกับการสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งไม่เพียงมีความรู้ความสามารถทางวิชาการ แต่ยังมีคุณธรรม จริยธรรม เคารพสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีวินัย และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและส่วนรวมอย่างต่อเนื่อง
- การสร้างสมองและกำลังคน ประเทศไทยควรมียุทธศาสตร์เชิงรุกในการดึงดูด “สมองโลกาภิวัตน์” (Migrant Policy) ผ่านนโยบายที่เอื้อต่อการเข้ามาของผู้เชี่ยวชาญและแรงงานทักษะสูงจากต่างประเทศ ขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนากำลังแรงงานภายในประเทศให้มีคุณภาพและศักยภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของเศรษฐกิจยุคใหม่
- มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมแนวคิดด้าน Humanism เพื่อช่วยรับมือกับวิกฤตศรัทธาและการเสื่อมถอยของค่านิยมในสังคม แนวทางดังกล่าวจะช่วยฟื้นฟูความเชื่อมั่น สร้างความร่วมมือระหว่างผู้คน และเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมที่มีรากฐานบนคุณธรรมและความเข้าใจซึ่งกันและกัน

4. ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยไทย

- มหาวิทยาลัยควรสร้างพันธมิตรและทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือ มากกว่าการดำเนินงานแยกส่วนแต่ละแห่งเพียงลำพัง ความร่วมมือดังกล่าวจะช่วยเสริมพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ตัวอย่างเช่น การประสานความร่วมมือระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- มหาวิทยาลัยควรสร้างความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับภาคเอกชน โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาช่วยกำหนดทิศทางการวิจัยและพัฒนา พร้อมทั้งปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้สะท้อนความต้องการของภาคอุตสาหกรรมอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมการดึงดูดการลงทุนจากภาคเอกชน เพื่อยกระดับศักยภาพของมหาวิทยาลัยและสร้างผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจและสังคมที่ชัดเจน

5. ความร่วมมือระดับนานาชาติและภูมิภาค

- ประเทศไทยควรใช้โอกาสจากพลวัตทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ในการดึงดูดมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกเข้ามาจัดตั้งศูนย์วิชาการหรือพัฒนาหลักสูตรร่วมกับมหาวิทยาลัยไทย โดยเฉพาะในช่วงที่นักศึกษาต่างชาติอาจประสบข้อจำกัดในการเข้าศึกษาในประเทศมหาอำนาจอย่างจีนหรือสหรัฐอเมริกา
- ประเทศไทยควรสร้างร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์กับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่าในฐานะแหล่งแรงงานและทรัพยากรมนุษย์ เวียดนามในฐานะคู่แข่งและต้นแบบการเติบโต มาเลเซียและ

อินโดนีเซียในฐานะแหล่งนักศึกษาและบุคลากรสมองไหล ทั้งนี้ ไทยควรใช้ศักยภาพเพื่อก้าวขึ้นเป็นผู้นำในการพัฒนาและขับเคลื่อนภูมิภาคอาเซียน

- การพัฒนาคนในประเทศ ระบบอุดมศึกษาควรถูกพัฒนาให้เป็นสินค้าเชิงคุณค่า ที่สามารถดึงดูดนักศึกษาต่างชาติเข้ามาเรียนในประเทศไทยได้ พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพของกำลังคนภายในประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล
- ศูนย์กลางแห่งปัญญา สถาบันคลังสมองของชาติควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมองค์ความรู้ ขับเคลื่อนการวิเคราะห์เชิงนโยบาย และเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้แก่สังคมและประเทศชาติ

6. ข้อเสนอเฉพาะสำหรับสถาบันคลังสมองของชาติ

- ควรจัดตั้งเวทีเสวนา (Forum) และแบ่งกลุ่มความร่วมมือ (Focal Group) ตามความเชี่ยวชาญของแต่ละมหาวิทยาลัย เช่น ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี รวมถึงกฎหมายและการเมือง เพื่อเสริมสร้างพลังเครือข่ายและเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนประเด็นที่ซับซ้อนของประเทศ
- มหาวิทยาลัยควรมีการสื่อสารข้อค้นพบ แนวคิด และข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ไปยังกรรมการสภามหาวิทยาลัยและผู้บริหารระดับสูงอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายในระยะยาว
- ควรมีการพิจารณาเชิงยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการยุบรวม หรือการปรับขนาดสถาบันการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทการพัฒนาประเทศในระยะยาว เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา
- การมองการศึกษาเชิงเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม นโยบายการศึกษาไม่ควรถูกมองเพียงเป็นนโยบายสังคมเท่านั้น แต่ควรถูกกำหนดให้เป็นนโยบายทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม (Economic and Industrial Policy) เพื่อสร้างการลงทุนและพัฒนาทุนมนุษย์อย่างเป็นระบบและยั่งยืน
- การสร้างความหวังและความเชื่อมั่นในสังคม มหาวิทยาลัยควรแสดงออกให้สังคมเห็นถึงความห่วงใย (Care) และความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความหวังให้กับประชาชนในช่วงเวลาที่ประเทศเผชิญความท้าทาย
- การส่งเสริมการเรียนรู้ยุคใหม่ ควรผลักดันแนวคิด New Science of Learning ที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (Experiential Learning) โดยใช้พลังของคนรุ่นใหม่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและสามารถนำไปใช้ได้จริงในสังคม

7. สรุป

การเสวนาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในวิกฤตการณ์อันหลากหลายและซับซ้อนที่ประเทศไทยกำลังเผชิญ รวมถึงความหวังและศักยภาพของมหาวิทยาลัยในการเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนประเทศไปสู่ทางออก โดยเน้นย้ำความสำคัญของการทำงานร่วมกัน การปรับตัว และการสร้างผลกระทบที่เป็นรูปธรรมต่อสังคม

8. รายชื่อผู้เข้าร่วมเสวนา

นายกสภามหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศ

1. ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี	นายกสภามหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ศ.(พิเศษ)ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย	นายกสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นายกสภามหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. รศ.ดร.ณอดุณ สิริพิพงศ์	อุปนายกสภามหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. ศ.เกียรติคุณ ดร.ยงยุทธ ยุทธวงศ์	นายกสภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
5. ศ.ดร.สุรพล นิติไกรพจน์	นายกสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
นายกสภามหาวิทยาลัยนวมินทราชินา
6. ศ.คลินิกเกียรติคุณ นพ.ปิยะสกล สกลสัตยาทร	นายกสภามหาวิทยาลัยมหิดล
7. นายชุมพล พรประภา	นายกสภามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
8. รศ.ดร.สุนต์ สกลไชย	อุปนายกสภามหาวิทยาลัยศิลปากร
นายกสภามหาวิทยาลัยบูรพา
9. ศ.ดร.สนิท อักษรแก้ว	นายกสภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
10. รศ.ดร.จรี วิจิตรวาทการ	นายกสภาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

คณะกรรมการบริหารสถาบันคลังสมองของชาติ

1. ดร.กฤษณพงศ์ กีรติกร	ประธานกรรมการบริหาร
นายกสภามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ศ.เกียรติคุณ ดร.เจตนา นาควัชระ	กรรมการบริหาร
3. ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช	กรรมการบริหาร
นายกสภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
4. ดร.พิเชฐ ดุรงคเวโรจน์	กรรมการบริหาร
5. รศ.ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ	กรรมการบริหาร
6. นพ.สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์	กรรมการบริหาร
7. รศ.นพ.สรนิต ศิลธรรม	กรรมการบริหาร
8. ดร.สัมพันธ์ ศิลปนาฏ	กรรมการบริหาร

9. นายเทวินทร์ วงศ์วานิช	กรรมการบริหาร
10. ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย	กรรมการบริหาร
11. ศ.กิตติคุณ นพ.สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ	กรรมการบริหาร
12. ดร.กิติพงศ์ พร้อมวงศ์	กรรมการบริหาร
13. รศ.ดร.บวร ปภัสราทร	กรรมการบริหารและเลขานุการ

9. ช่องทางการติดตามรับชม

สามารถติดตามรับชมย้อนหลังได้ที่ “YouTube” สถาบันคลังสมองของชาติ

วันที่ 18 สิงหาคม 2568